

D. 11. marts 2022

Børne- og Undervisningsudvalget

Treårig hf har stort potentiale

En meget stor andel af de unge, der står uden uddannelse eller job, har en psykisk diagnose. Uden særlige tiltag vil de få et kedeligt voksenliv og koste samfundet mange penge. Nina Smith kalder det en af de allerstørste udfordringer for det danske samfund.

Med treårig hf har flere gymnasier haft succes med at undervise og støtte de sårbare unge, så de får en fuld hf-eksamen. Resultaterne er gode, men der mangler en permanent og økonomisk bæredygtig finansiering af tilbuddet.

Problemet kort fortalt

I 2021 udgav Reformkommissionen publikationen "Erkendt, forsøgt løst, uløst", der tegner et billede af centrale udfordringer for vores velfærdssamfund, som tidligere er forsøgt løst, men uden held. Den første udfordring, som rapporten nævner, er "Unge med uforløst potentiale": Ca. 47.000 unge i alderen 15-24 år er uden uddannelse eller beskæftigelse, svarende til ca. 7% af de unge i aldersgruppen. Ca. 12.000 af de 25-årige står i samme situation – uden uddannelse eller beskæftigelse.¹

En stor del af gruppen uden uddannelse eller arbejde er unge med diagnoser. Iflg. Reformkommissionen har 42% af de 25-årige uden uddannelse eller job en diagnose. Det er med Reformkommissionens formand Nina Smiths ord: "En af de allerstørste udfordringer for det danske samfund".² Og der er intet, der tyder på, at problemerne bliver mindre i fremtiden. Iflg. KL havde ca. 12% af alle Danmarks 9. klasser i skoleåret 2019/2020 en diagnose – et tal som har været stigende over tid. For den del af eleverne i 9. klasse med en diagnose i skoleåret 2013/2014, er det blot 40%, der har gennemført en ungdomsuddannelse.³

At så stor en andel af unge med diagnoser står uden uddannelse og job, er et kæmpe problem både samfundsøkonomisk og menneskeligt. Rent menneskeligt betyder det, at en stor gruppe unge kan se frem til et liv på kanten af arbejdsmarkedet, uden mulighed for at realisere det potentiale, de indeholder, og uden mulighed for at skabe det liv, de drømmer om.

Set med samfundsøkonomiske briller er det også et stort problem. For eksempel koster det iflg. Arbejderbevægelsens Erhvervsråd 230.000 kr. pr. år for hver person, der er på uddannelseshjælp i stedet for i arbejde.⁴ Dertil kommer, at vi p.t. står i en situation med et stadigt stigende behov for at udvide arbejdsstyrken for at sikre fortsat vækst og velfærd. Iflg. Det Centrale Handicapråd vil der være markante samfundsøkonomiske gevinster ved at løfte unge med psykiske og kognitive lidelser bare et enkelt uddannelsesniveau op. Hvis eksempelvis 10% af denne gruppe fik løftet deres uddannelsesniveau et niveau op, vil det give en samfundsøkonomisk gevinst på 12,7 mia. kr..⁵

Som nævnt indledningsvist har man over tid søgt at løse problemerne med denne gruppe af udsatte unge, men indtil videre uden succes. Tværtimod er gruppen af unge med diagnoser uden uddannelse og job iflg. Ungdomsforsker og professor Naomi Katznelson gledet længere og længere væk fra arbejdsmarkedet og uddannelse over tid⁶. Men faktisk ligger en del af løsningen lige for.

Treårig hf er en del af løsningen

En del af løsningen på de ovenfor skitserede problemer er treårig hf, der netop bidrager til, at unge med forskellige diagnoser gennemfører en ungdomsuddannelse. Igennem en årrække har en række almene gymnasier med stor succes oprettet treårige hf-klasser målrettet denne gruppe af unge. Mariagerfjord Gymnasium oprettede den første treårige hf-klasse i 2012, Nørresundby Gymnasium og Kalundborg Gymnasium i 2017 og endelig Esbjerg Gymnasium i 2021. Derudover udbyder en række hf- og VUC-centre også treårig hf. Organiseringen af treårig hf er lidt forskellig fra skole til skole, men der gælder dog en række fællestræk:

- For at få tilbudt en plads i en treårig hf-klasse skal den enkelte unge visiteres via et visitationsudvalg, der tager stilling til, om den unge har tilstrækkelig faglige, personlige og sociale kompetencer til at gennemføre uddannelsesforløbet. I den forbindelse er det et krav, at der foreligger en lægeerklæring med den unges diagnose.
- Uddannelsen er tilrettelagt over tre år i stedet for to år for at give eleverne en mindre og mere jævn arbejdsbelastning.
- Der læses efter de samme bekendtgørelser og lærerplaner som på den toårige hf-uddannelse, så både indhold og faglige krav er de samme.
- Klassestørrelsen varierer fra skole til skole, men generelt gælder, at den er mindre end ordinære klasser for at sikre et læringsmiljø præget af ro, overskuelighed samt rum og tid til den enkelte elev.
- Den særlige pædagogiske tilgang til undervisningen er baseret på en tydelig ramme om undervisningen, faste strukturer og forudsigelighed. Arbejdsformerne er tilpasset målgruppen samt den enkelte elev, og der er mulighed for individuel støtte og hjælp i undervisningen.
- Der er særlig støtte og hjælp til lektielæsning og det skriftlige arbejde, og der er tilrettelagt særlige forløb i forhold til de større skriftlige opgaver og eksamensperioden.

Erfaringerne fra Nørresundby Gymnasium, Kalundborg Gymnasium og Mariagerfjord Gymnasium er rigtig gode (Esbjerg Gymnasium har endnu ikke afsluttet klasser, da eleverne startede i 2021). Eleverne klarer sig fagligt godt, og stort set alle, der gennemfører ungdomsuddannelsen, starter på en erhvervskompetencegivende uddannelse. Blandt andet læser de videre til folkeskolelærer, sygeplejerske, finansøkonom, ingeniør, jurist og psykolog.⁷ Eleverne fortæller samstemmende, at uddannelsen gør en stor forskel: "Jeg har fået større selvtillid og selvværd, og jeg ser ikke længere mine diagnoser som en forhindring. Jeg har fået mulighed for at leve mit liv som andre på min alder og tage en videregående uddannelse", forklarer Christine Elene Jespersgaard, der blev student i 2016 på Mariagerfjord Gymnasium. I 2015 blev treårig hf på Mariagerfjord Gymnasium evalueret af Danmarks Evalueringsinstitut (EVA), der bl.a. konkluderede: "Den treårige hf-klasse giver unge med forskellige diagnoser en gymnasial uddannelse, de ellers ikke ville have fået. Klassen imødekommer altså en gruppe unge, der ellers oplever at falde mellem to stole, når det kommer til muligheden for at få en ungdomsuddannelse". Det treårige hf løser altså sin opgave rigtig godt og opfylder et reelt behov. Generelt modtager gymnasierne flere ansøgere, end de optager, og i 2019 og 2020 oprettede Nørresundby Gymnasium to klasser i stedet for en.

En investering i treårig hf

På trods af de positive resultater er der et stort problem: Økonomien i de treårige hf-klasser. Det almindelig hf-taxameter er ikke tilstrækkeligt til at få økonomien i de treårige hf-klasser til at hænge sammen.

Gymnasierne er derfor afhængige af fondsmidler, SPS-midler, kommunal støtte m.v. for at få økonomien til at hænge sammen. Det er en meget usikker finansiering, og som situationen er nu, mister gymnasierne penge på at drive treårige hf-klasser. På Mariagerfjord Gymnasium er der således p.t. et årligt underskud på ca. 400.000 kr. pr. klasse, svarende til et samlet underskud på omkring 1,2 mio. kr. pr. år på skolens tre treårige hf-klasser.

Når gymnasierne fortsat driver de treårige hf-klasser, skyldes det, at der er et stort behov, og gymnasierne gerne vil påtage sig et socialt ansvar. Situationen er dog uholdbar, og der er brug for en permanent og økonomisk bæredygtig løsning.

En model for finansiering af treårig hf

Skal det lykkes at vende udviklingen og få flere unge med psykiske diagnoser i uddannelse og beskæftigelse, skal de gymnasier og hf- og VUC-centre, der udbyder treårig hf, have mulighed for at fortsætte deres arbejde. Det kræver, at der snarest findes en permanent økonomisk løsning, der gør, at de treårige hf-klasser bliver økonomisk bæredygtige. Helt konkret foreslår vi et tillægstaxameter på 45.000 kr. pr. årselev for elever på treårig hf med dokumenterede diagnoser. Tillægstaxameteret skal supplere det nuværende toårige hf-taxameter, som institutionerne modtager henover tre år.

Arbejderbevægelsens Erhvervsråd skriver i sin analyse "Unge uden uddannelse: Psykisk sygdom og dårlige karakterer spænder ben for unges uddannelse", at "det er en guldrandet investering at give uddannelse. Den enkelte får en bedre arbejdsmarkedstilknnytning og bedre indkomst" – og lige så vigtigt kan her tilføjes: Et bedre liv. Det gælder også for unge med psykiske diagnoser.

Vi ønsker med dette brev at gøre opmærksom på treårig hf's store potentiale. Vi mener, at vi her har et reelt bud på en løsning til at få flere unge med diagnoser til at gennemføre en ungdomsuddannelse og komme arbejdsmarkedet et skridt nærmere. Skal potentialet udnyttes fuldt ud, er det nødvendigt, at et politisk flertal træffer en beslutning om en økonomisk prioritering af området, og det er på den baggrund vores håb, at vi har vakt jeres interesse.

Esbjerg Gymnasium og Nørresundby Gymnasium har foretræde for Børne- og Undervisningsudvalget onsdag d. 16. marts om treårig hf, og derudover står vi alle til rådighed for spørgsmål og yderligere drøftelser.

Med venlig hilsen

Søren Urup
Rektor, Mariagerfjord Gymnasium
Tlf. 28 72 32 88
Mail soeu@mf-gym.dk

Sune Ahrenkiel
Rektor, Esbjerg Gymnasium
Tlf. 60 86 62 92
Mail sua@esbjerggymnasium.dk

Søren Hindsholm
Rektor, Nørresundby Gymnasium & HF
Tlf. 61 71 28 33
shi@nghf.dk

Mads Seneberg Christensen
Vicerektor, Kalundborg Gymnasium
Tlf. 29 79 79 19
Mail mc@kalgym.dk

¹ Reformkommissionen, "Erkendt, forsøgt løst, uløst", 2021

² Mandag Morgen, nr. 31, 13. september 2021

³ KL, "Ungdomsuddannelser blandt unge med psykiatriske diagnoser", Analysenotat, 2021

⁴ Arbejderbevægelsens Erhvervsråd, "Unge uden uddannelse: Psykisk sygdom og dårlige karakterer spænder ben for unges uddannelse", Analyse, 2021

⁵ Det Centrale Handicapråd, "Samfundsøkonomiske gevinster ved højnet uddannelsesniveau hos personer med psykiske handicap", rapport udarbejdet af Cowi, 2021

⁶ Mandag Morgen, nr. 31, 13. september 2021

⁷ For data om ansørgertal, gennemførelse, eksamenskarakterer samt overgang til videregående uddannelse, se bilag 1 i notat om forlængede uddannelsesforløb fra Danske Gymnasier d. 1/6 2021

